

Bewaar de zomer

**ALMA
MATHIJSEN**

**BEWAAR
DE ZOMER**

2020

De Bezige Bij Amsterdam

Voor het schrijven van dit boek ontving de auteur een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds

Copyright © 2020 Alma Mathijsen

Omslagontwerp Elisabeth Rafstedt

Omslagfoto Marita Mathijsen

Foto auteur Sanja Marušić

Vormgeving binnenwerk Aard Bakker, Amsterdam

Druk Wilco, Zutphen

ISBN 978 94 031 1381 4

NUR 301

debezigebij.nl

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk van de Forest Stewardship Council (FSC®) mag dragen. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Voor mijn ouders

‘Neem plaats. Je weet wat er nu staat te gebeuren? Ik
hoef dat niet meer uit te leggen? Goed zo. Ga maar
liggen op de behandelstoel. Laten we gelijk van start
gaan. Nu volgt een heel klein prikje, op die manier kan
ik je gegevens aflezen. Je snapt dat we niet heel veel tijd
hebben? Je ouders zijn op dit moment, hier noemen we
dat, bezig. Nog heel even geduld, niet schrikken. Je lo-
catie. Eens kijken. We hadden vanochtend een glitch in
het systeem; als het goed is, is die inmiddels verholpen.
Maar het zou kunnen dat sommige zoekacties iets lan-
ger duren. Ah, juist. Je wordt in 1984 geboren in Neder-
land, het op vijf na gelukkigste land ter wereld, een rijk
land, in de top twintig, de voorzieningen zijn allemaal
redelijk tot goed op orde, geen grote alarmbellen hier.

Eens verder kijken, je zou geboren worden in Amsterdam, dat is de hoofdstad. Criminaliteitscijfers zijn redelijk hoog, vergeleken met de rest van het land. Al vraag ik me af of je daar last van zult krijgen, dat weten we natuurlijk nooit. We kunnen geen voorspellingen doen, ik kan je slechts de getallen geven. Je ouders wonen op het Molenpad, een straat verstopt tussen de Prinsen- en Keizersgracht. Erg mooi, wel aan de kleine kant. Ze zijn allebei geboren in Limburg, en voor hun twintigste naar de hoofdstad verhuisd. Je moeder werkt aan de universiteit, ze doceert Nederlands. Je vader is violist en speelt bij verschillende orkesten, hij heeft moeite een baan vast te houden. Ze zullen je Nederlands leren, een logge taal, als ik zo vrij mag zijn. Mijn superieuren hebben me er laatst op aangesproken, ik mag niet meer zo oordelen, maar dat is net wat ik zo plezierig vind aan dit werk. Al goed. Jij zult met een harde g praten, omdat je opgroeit in het noorden, al zullen je ouders de zachte g aanhouden. Maakt weinig uit, maar toch leuk om te weten. Dit soort opmerkingen moet ik dus laten. Dan iets bepalends, je geslacht. Ik zou je willen zeggen dat het weinig uitmaakt, maar dat is helaas niet zo. Ach ja, je wordt geboren met een vagina. Spijtig, daar kom ik later nog wel even op terug. Eens even in de genen kijken, ik zie astma, daar valt wel mee te leven, excuus, ik zal proberen geen oordelen te vellen, daar moeten wij ons verre van houden. Alles op-

dat je een weloverwogen keuze kunt maken. Astma dus, slechte ogen, het is uiteraard nog niet gezegd dat je die dan ook krijgt. Ik zie schizofrenie in de familie, een oom, ik zie ook down, nog een oom, kanker, meervoudig kanker, allemaal ooms, suikerziekte, hoge bloeddruk, zwaarlijvigheid, tja, ik zal geen oordeel vellen. Eens even kijken naar hun relatie, ze zijn getrouwd, dat hoeft weinig te zeggen. Al lange tijd samen, o, het eerste keuzemoment lag al zeven jaar terug. Je zou de eerstgeborene zijn, en waarschijnlijk ook de laatste, aangezien de moeder nu negenendertig is. Ik ben verplicht je ervan op de hoogte te stellen dat op voorgaande keuzemomenten andere potentiële een negatief oordeel hebben geveld. Toch wil ik je geen richting op sturen. Levensgedrag. Je vader drinkt veel, rookt ook erg veel, hij lijkt ermee te kunnen functioneren, al zal het voor jou, vooral het meerroken, in je latere leven wat complicaties geven. Daar gaan we inmiddels van uit. Ik kan nog even voor de lol kijken naar hun gezamenlijke activiteiten, meestal levert dat niet zoveel op. O, wacht eens even. Ze hebben een huis in een ander land, dit is wel van belang, in Italië. Daar brengen ze hun zomers door, inmiddels al meer dan acht jaar. Kans is groot dat jouw zomers ook daar plaatsvinden. Eens naar de demografie kijken. Het huis staat in een vallei, omringd door bergen, uitlopers van de Alpen. De kindersterfte ligt een stuk hoger in die regio, maar je zult niet daar gebo-

ren worden. Je vader heeft een goede band opgebouwd met de boeren in de omgeving, je ouders spreken beiden Italiaans, kans bestaat dat je het ook snel leert. Heb je al een beeld? Geef nog maar geen antwoord, we hebben de hele ervaringstest nog niet gehad. Het menselijk leven is uiterst complex, je gaat duizenden verschillende emoties meemaken, we willen je daar een aantal van laten meemaken, zodat je je keuze nog iets meer kunt onderbouwen. Als eerste verliefdheid. Probeer je te concentreren, dan leg ik de sensoren aan, daar zul je niets van voelen. Ben je klaar? Sommige of eigenlijk de meeste zaken die je zo zult voelen, kunnen traumatisch zijn. Maar maak je geen zorgen, je zult alles vergeten als je eenmaal gekozen hebt. Zet je schrap voor de facetten van het leven. Dit is mijn lievelingsgedeelte. Als eerste: wat is het om verliefd te zijn? Dat voelt goed, niet? Iet- wat vreemd wellicht. Een haast allesomvattend gevoel dat je hele denkproces zal overnemen, wanneer je verliefd bent is alles gekleurd. Zelfs het eten van een simpele stamppot kan je plotseling overrompelen. Nu je nog even doorzweeft, maak ik een harde switch. Zo voelt het om een naaste te verliezen. Zeer onprettig, niet? Sinds kort kunnen we dat prangende gevoel van leegte zeer goed namaken, voelt net echt toch? Niet dat je een referentiekader hebt. De meeste mensen huilen niet, ze kermen, hun binnenste wordt uitgehold, met een lepel langs de ingewanden. We hebben miljoenen

gevoelens gescand en daar een mengeling van gemaakt. Het zal nooit precies zo voelen als in het echt, maar het geeft je een relatief goed idee van hoe het in werkelijkheid zal zijn. Je tolerantiebarometer zit diep in het rood, ik zal het voor nu weg laten ebben, mits je dus begrijpt dat er in het leven daartoe geen optie bestaat. Al goed, kom maar even bij. Iets heel anders dan. Een orgasme, het is in de meeste gevallen een kort gevoel, je hebt er verder weinig aan, zie het als een mooie bijkomstigheid in het leven. Ready? Dat was het al. De aanloop ernaartoe maakt het vaak nog intenser. Als je niets tegen mijn baas zegt, kan ik je het orgasme nog wel eens laten voelen. Ja? Akkoord. Prettig niet? Die trilling hoort er inderdaad bij. We moeten door. Niet veel tijd meer tot je helemaal niets meer waard bent, dan hoef je niet eens meer een keuze te maken. Zo voelt het om verkracht te worden. Omdat je een vrouw wordt, is de kans een stuk aanzienlijker, daarom wil ik je er toch op attenderen. Zeer onprettig niet? Iemand die binnendringt in je lichaam. Je lijfelijkheid zal je grootste bezit zijn tijdens je leven, niet veel mensen realiseren zich dat. Als een ander zich dat toe-eigent, kun je daar je hele leven last van hebben. Ik zou je willen waarschuwen hiervoor, maar het heeft weinig zin. Het is een kwestie van pech. Als je een man was, had ik je niets laten voelen, die kans is 1 op 25, aanzienlijk minder dan bij vrouwen in Nederland. Je duikt weer diep in het rood, je tolerantiewaar-

des baren me eerlijk gezegd een beetje zorgen, maar ik vel verder geen oordeel. We hebben nog maar weinig tijd. Een keuze moet rap gemaakt worden. Ik heb nog tientallen levenservaringen waar je nog geen kennis van hebt genomen. We kunnen er nog één doen. Wil je voelen hoe het is om te baren? Of liever het moment dat je kind voor het eerst je vinger vastgrijpt? Als je een kind krijgt natuurlijk, daar kan ik niets over zeggen. Wil je voelen wat het is om geliefd te zijn? Waardering van collega's? Drugs? Gepest worden op school? Dat kan een zeer nare ervaring zijn. Eigenlijk mag ik mijn klanten niet laten kiezen, dat leidt alleen maar af. Goed, ik kies voor een eigen favoriet. Chocolade. Chocolade die smelt, prikkels van je keel tot aan je tenen, een voldaan gevoel, als je er tenminste van houdt, dat kan ik hier onmogelijk aflezen. Tijd is om. Je zult nu een keuze moeten maken. Ik heb je hopelijk een zo volledig mogelijk beeld gegeven van je aanstaande leven. Nu is de keuze aan jou. Kies je ervoor geboren te worden? Kies je ervoor te leven in een wereld waar pijn en verdriet elkaar kunnen opvolgen? Kies je ervoor om uiterste vreugde te ervaren, soms zo gelukkig te zijn dat je niet weet hoe je al die energie kwijt moet? Kies je ervoor om met andere mensen verstrengeld in een bed te kruipen en tegelijkertijd niets van elkaar te begrijpen? Kies je voor de rommel die een leven met zich meebrengt? De saaie avonden met je ouders? Kies je voor

een verscheurd hart dat krijst met alles wat het in zich heeft? Kies je voor leven? Voor twijfelen is nu geen tijd meer. Je moet kiezen. Een keuze, elke keuze is goed, als je niets doet, sterf je af. Ik kan je niet goed horen. De tijd raakt op. Je conditie is al aan het verzwakken. Ja? Dat is positief. Dan moet je nu beginnen met zwemmen. Nu door die deur aan het einde van de gang. Snel-ler, harder, sneller, ik was nog vergeten te zeggen: ze zullen je Alma noemen.'

2020

In de zomer woon ik in een bocht. Een slingerende weg, door het bos en over de rivier, leidt naar de ruïne die mijn ouders meer dan veertig jaar geleden kochten in Ligurië. Daar, tussen klimop en bramenstruiken, stonden de muren van iets wat ooit huizen waren geweest. Lang voor mijn ouders daar aankwamen, woonden boeren er met hun gezin in één kamer. Als hun kinderen ook kinderen kregen, bouwden ze er een andere kamer bovenop. Dikke muren met ronde bogen, telkens in een andere richting om de constructie nog steviger te maken. Iedere kamer had een eigen deur naar buiten. Het was geen normaal huis met een entree, dit was eerder een piepklein dorp.

Mijn eerste levensjaar mocht ik al mee. Ik was negen maanden oud. Daarna ben ik er iedere zomer ge-

weest. Ik ken de plek alleen als de zon hoog aan de hemel staat. Dan voelt mijn haar zo heet dat het vlam zou kunnen vatten. Dennennaalden ruiken warm gebrand en vettig in de zomer. De dor geblakerde takken en bladeren onder mijn voeten. Het knispert. Aan het einde van de zomer zijn de haartjes op mijn armen blond. De hitte lijkt vergrendeld te liggen in deze plek.

Mijn vader werd ziek in Italië en overleed het jaar daarna, een maand voordat we weer op reis zouden gaan. Ik was negen, mijn moeder negenenveertig. Het vreemde is dat ik in sommige herinneringen niet zeker weet of mijn vader toen nog leefde of niet. Misschien omdat ons huis daar zo vervlochten is met hem. De bomen zijn door hem geplant, het servies is door hem uitgekozen, zelfs de vaalgewassen lakens waren door hem gekocht.

Mijn moeder maakt zich zorgen om het huis. Elk jaar trekt de schimmel dieper in de muren. Planten groeien door de groeven van stenen naar binnen. Lichtgroene vertakkingen duwen hun kopjes door spleten heen. Het bos probeert het huis voor zich terug te winnen. Iedere zomer doen wij ons best het weer te veroveren. Dan schilderen we de vochtige muren, wieden we het onkruid tussen de stenen vandaan en repareert Tiziano het dak, dat het haast elk jaar begeeft. Het maakt niet

uit of het veel regent of juist heel droog blijft. Is het nat dan sijpelt het water door de plafondlamp op de vloer. Is het te droog dan scheurt het cement van het terras. Als we niets doen, zal het huis terugkeren naar de staat waarin mijn ouders het vierenzeventig jaar geleden aantrouwen. Het huis moet onderhouden worden om niet weg te glijden van de berg en te verdwijnen in de vallei.

1976

Mijn moeder sloeg een landkaart open op tafel, ze stak de passer in het midden en trok een cirkel.

‘Daar moet het gebeuren.’

Mijn ouders waren net aangekomen in Fanghetto, een Italiaans dorp waar de beste vriend van mijn vader een vakantiehuis had. Het huis van Theo was ingericht op gasten. De hele acteurswereld van Amsterdam uit de jaren zeventig was wel een keer langs geweest. En musici, want Theo speelde cello en wilde ook in Italië kwartet spelen. Tot diep in de nacht vierden ze feest, tot zelfs de alcoholisten kotsend over de reling hingen. Mijn ouders hadden al een paar zomers bij hem geloogd en wilden nu een eigen plek. Mijn vader bewoog zijn vinger over de kaart, alsof hij de bergen kon voelen. Theo sprong met een fles wijn in zijn hand het terras op.

‘Wie heeft dorst?’

Algauw zong het nieuws rond dat een Nederlands echtbaar op zoek was naar een huis. Ook de postbode kwam dat ter ore. Hij was een lange man die zijn uniform aanhield als hij klaar was met bezorgen. Daar hield mijn vader van. In de auto van de postbode reden ze naar Olivetta, een dorp dat nog voor het dal lag. Mijn vader probeerde zijn wankele Italiaans uit. Mijn moeder keek uit het raam. Een grootmoeder waggelde over straat, een jongetje met bolle wangen pakte haar hand vast, in de andere hield ze een dode kip aan zijn poten vast. Een paar kinderen speelden met een puppy, een jongeman droeg een zak meel naar binnen bij een van de restaurants, een boer scheurde in een driewieler van Piaggio de heuvel op. Ze groetten vriendelijk toen ze elkaar passeerden. Het dorp lag nu achter hen, ze reden langs de olijfgaarden. Een roofvogel cirkelde tussen de bergen in. De verharde weg leek hier te eindigen.

‘Vanaf hier moeten we lopen,’ zei hij, stapte uit en trok zijn pet wat rechter.

Mijn ouders liepen achter hem aan over een smal pad. Het rook naar olijfbomen, lavendel en dor gras. Doornstruiken groeiden kruiselings, mijn moeder was blij dat ze een lange broek had aangetrokken. De postbode haalde een kapmes uit zijn postzak en sloeg de grootste takken weg. Tussen de begroeiing kronkelde

een rivier. De rotsen waren afgesleten door het water dat er al zo lang langs stroomt. Perfecte stenen om vanaf te springen. Ze liepen de vallei in. Ergens moest het dorp liggen, met huizen die decennia geleden waren verlaten. Ooit werd er noestig landbouw bedreven. Bussare, zoals het gehucht heet, lag ver van de bewoonde wereld, er was geen weg, geen riolering of elektriciteit. Naast het pad stroomde water door een klein irrigatiekanaal. Ook al was het verlaten, sommige boeren hielden hun land nog op orde. Olijfbomen glinsterden in de zon, de bladeren leken zilver. Een veld met alleen maar pruimenbomen, een ander vol courgettes zo groot als onderbenen. Na een kwartier lopen stond de postbode stil. Ze hadden nog geen huis gezien. Alleen bos en landjes. Hij hief zijn hakmes hoog in de lucht en hakte zich een weg door de overwoekering. Bramen, klimop en takken van vijgenbomen groeiden over het pad. Het was bijna niet te onderscheiden van de wildernis. Stapje voor stapje baanden ze zich nu een weg naar boven, telkens wachtend tot de postbode weer een nieuw stuk had vrijgemaakt. Hij smeed de doornen de afgrond in. Als ze achter zich keken, zagen ze inderdaad een pad, dat ooit gebruikt moest zijn. Stenen waren diep en vast in de aarde gedrukt. Vanachter de takken verscheen het huis. Sommige muren stonden amper overeind. Mijn vader wist het gelijk.

‘Dit is het,’ zei hij in het Nederlands.

Later zou mijn vader een stoel neerzetten op het overdekte balkon. Daar had hij het beste uitzicht over het dal. Dan gluurde hij over zijn krant en keek naar het pad om te zien of er iemand aankwam.

‘Gaan we door?’

Mijn ouders spraken toen nog slecht Italiaans. De postbode wilde ze nog twee huizen verderop in het dal laten zien. Mijn moeder schudde haar hoofd.

Met het geld dat mijn moeder met haar eerste boek had verdiend zouden ze de twee miljoen lire kunnen betalen. Omgerekend achtduizend gulden. Mijn vader betaalde niet mee, die had het geld niet.

Geen enkele kamer van de ruïne had een dak, toch wilden mijn ouders er meteen slapen. Mijn vader kookte voor mijn moeder. In de avond aten ze met z'n tweeën op het dak. Mijn moeder keek om zich heen. De bergen, de lucht, de zwaluwen, mijn vader. Vooral mijn vader. Hij was op zijn allerbest in Italië, zou mijn moeder later zeggen. Na het eten pakte mijn vader zijn viool en trok naar de kamer die hij wilde gebruiken om muziek te maken. Grote gaten in de muren en aan één zijde geen muur. Een kamer als een theater met uitzicht op de berg. Mijn vader hief zijn strijkstok in de lucht, keek op naar de rotsen en speelde. Mijn moeder hoorde de muziek zachtjes klinken van de andere kant van het huis. In haar kamer had ze haar spullen uitgespreid, onderzoek voor een nieuw boek over de negentiende eeuw. Ze

werkte het best als ze mijn vaders muziek hoorde. In de verte, tussen bomen door blies de wind de klanken omhoog. Later zou ik het lekkerst slapen als ik mijn vader en zijn vrienden muziek hoorde spelen.

1987

Er bestaat één filmpje van een zomer met mijn vader. Mijn tante en oom en mijn twee neven waren bij ons langsgekomen, zoals ze vaker deden. De oudste neef is twee, de jongste een jaar ouder dan ik. Deze keer had mijn oom een homerecorder mee. Een gigantisch apparaat dat op zijn schouder moest steunen om ermee te kunnen filmen. Hij maakte lange shots van de natuur en voorzag die van een voice-over.

‘Hier zien we de bergen van Ligurië, de uitlopers van de Alpen. Gisteren zagen we een valk, nu is die niet te zien, waarschijnlijk heeft-ie zich teruggetrokken in de bossen.’

Zo praatte hij onverstoorbaar door over kennis die iedereen in een Italiaanse reisgids kon opzoeken. Slechts één moment filmde hij de familie. Dat was toen

mijn vader een foto probeerde te maken van de drie kinderen. Mijn jongste neef trok constant gekke beken precies op het moment dat mijn vader wilde klikken. Mijn oom filmde het gebeuren.

‘Schei uit met dat schaaachtige gelach.’

Mijn vader droeg een lange broek en een net overhemd. Ik stond tussen de twee jongens in.

‘Kom op nu,’ zei mijn vader, die haast leek te hebben.

Mijn neven rechtten hun rug.

‘Wat heeft Alma in haar onderbroek?’ vroeg mijn vader toen geagiteerd.

‘Niks,’ loog mijn jongste neef.

‘Alma, haal die blokken uit je broek.’

Mijn neven hadden mijn onderbroek volgestopt met plastic blokken. Gedwee liet ik ze ook weer al het speelgoed uit mijn onderbroek vissen.

‘Kijk naar het vogeltje,’ zei mijn vader.

Een zin waarvan ik nu bijna niet geloof dat het daadwerkelijk zijn stem was. Zo ouderwets en bedacht.

‘Wacht,’ zei mijn oom, de camera schudde, hij moest lachen, ‘James heeft zijn piemeltje naar buiten. James!’

Het leek een onmogelijke opgave om ons drieën op de foto te zetten. Mijn vader was het beu, legde het fototoestel op tafel en wilde weglopen. Op aandringen van mijn oom probeerde hij het nog een keer. Ik weet

niet waar de uiteindelijke foto is. Of mijn vader hem echt heeft genomen of misschien wel deed alsof om ervan af te zijn.